

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva

D. H. a ostatní proti České republice

(podklad k bodu 2a jednání Kolegia dne 22. listopadu 2018)

1. ZÁVĚR SOUDU

V rozsudku ze dne 13. listopadu 2007 velký senát Soudu konstatoval, že nadměrným zařazováním romských žáků do škol pro lehce mentálně postižené došlo k porušení práva stěžovatelů, 18 romských žáků, na rovný přístup ke vzdělání (porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1).

Anotaci i překlad rozsudku naleznete [zde](#).

2. VÝKON ROZSUDKU

A. AKTUÁLNÍ STAV

V souladu s rozhodnutím Výboru ministrů Rady Evropy z června 2017 byl dne 15. února 2018 Výboru ministrů předložen aktualizovaný akční plán výkonu rozsudku. Výbor ministrů v něm byl zejména informován o:

- novelizacích vyhlášky č. 27/2016 Sb., jejichž cílem bylo odstranění nedostatků, které byly zjištěny během prvního roku uplatňování podpůrných opatření v praxi (vyhlášky č. 270/2017 a 416/2017 Sb.);
- reformě financování společného vzdělávání;
- reformě regionálního financování;
- vzdělávání pedagogických a poradenských pracovníků;
- prvotních poznatcích z fungování revizního pracoviště v oblasti diagnostiky; a
- o výsledcích sběru dat za školní rok 2017/2018.

Výsledky kvalifikovaných odhadů z více než 4 000 základních škol přinesly zejména následující zjištění:

- 85,4 % romských žáků v základních školách je vzděláváno podle běžného rámcového vzdělávacího programu (v roce 2016 85,0 %);
- 12,7 % romských žáků v základních školách je vzděláváno v programech pro žáky s lehkým mentálním postižením;
- z romských žáků vzdělávaných v programech pro žáky s lehkým mentálním postižením je:
  - 5,6 % vzděláváno podle bývalé přílohy k rámcovému vzdělávacímu programu pro žáky s lehkým mentálním postižením (v roce 2016 8,0 %);

- 7,1 % podle nového rámcového vzdělávacího programu s upravenými výstupy (v roce 2016 5,1 %);
- romští žáci tvoří 29,5 % všech žáků vzdělávaných v programech pro žáky s lehkým mentálním postižením (v roce 2016 30,9 %);
- podíl počtu romských žáků vzdělávaných podle nového rámcového vzdělávacího programu s upravenými výstupy činí 24,7 % ze všech žáků vzdělávaných podle tohoto vzdělávacího programu (v roce 2016 26,2 %); u bývalé přílohy k rámcovému vzdělávacímu programu pro žáky s lehkým mentálním postižením je tento podíl 39,0 % (v roce 2016 34,8 %);
- v prvních třídách základních škol je situace následující:
  - do prvních ročníků základní školy nastoupilo celkem 4 270 romských žáků;
  - mezi žáky prvních tříd je celkově 869 žáků, kteří mají diagnostikováno lehké mentální postižení a vzdělávají se upraveného rámcového vzdělávacího programu; z toho je 151 žáků romských, čili 17,3 % z celkového počtu žáků, kteří se v prvních třídách vzdělávají podle tohoto upraveného vzdělávacího plánu;
  - podle upraveného rámcového vzdělávacího programu pro žáky s lehkým mentálním postižením se vzdělává 3,5 % všech romských žáků, kteří nastoupili do prvních ročníků základních škol.

B. PROJEDNÁNÍ VÝKONU ROZSUDKU VÝBOREM MINISTRŮ RADY EVROPY

Výbor ministrů na svém červnovém zasedání přijal bez ústní debaty rozhodnutí, v němž:

- přivítal úsilí a komplexní přístup vnitrostátních orgánů při naplňování reformy inkluzivního vzdělávání;
- si povšiml určitého pozitivního vývoje směřujícího k poklesu počtu romských žáků, kteří se vzdělávají v programech pro žáky s lehkým mentálním postižením;
- uvítal, že je situace romských žáků a naplňování reformy monitorována ze strany příslušných orgánů, které mají oprávnění přijmout či doporučit nápravná opatření;
- vyzdvihl význam dohledu a revizí v oblasti diagnostiky; a
- vyjádřil silné očekávání, že v nadcházejících školních letech bude reforma více ukotvena v praxi a stále méně romských žáků se bude vzdělávat mimo hlavní vzdělávací proud.

Na základě rozhodnutí je Česká republika povinna Výboru ministrů do 15. března 2019 předložit globální hodnocení reformy spolu s dlouhodobým výhledem. Více o rozhodnutí a stavu řízení před Výborem ministrů naleznete [zde](#).

C. VÝHLED DO BUDOUCNA

Z výše uvedeného lze mít za to, že Česká republika je po dlouhých letech rozpačitého či v některých obdobích i záměrného přešlapování na místě blízko uzavření výkonu tohoto rozsudku.

Bude nicméně klíčové, aby se všechna opatření, která byla přijata, v praxi skutečně stále více začala projevovat na počtu romských žáků vzdělávajících se podle běžného vzdělávacího programu. Stejně tak je důležité, aby Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy mělo jasnou vizi dalšího vývoje v dané oblasti a cílů, kterých chce dosáhnout. V neposlední řadě bude důležité, aby v těchto okamžicích nebyly činěny kroky a přijímána opatření, u nichž existuje reálné riziko, že mohou výše uve-

dený pozitivní vývoj zpomalit či zcela zvrátit, jakým mohou být například některé dílčí záměry, o nichž Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy uvažuje při přípravě novelizace vyhlášky o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva

Červenka proti České republice

(podklad k bodu 2c jednání Kolegia dne 22. listopadu 2018)

1. ZÁVĚR SOUDU

V rozsudku ze dne 13. října 2016 Soud konstatoval, že umístěním stěžovatele do zařízení sociálních služeb toliko na základě souhlasu opatrovníka, aniž by stěžovatel disponoval procesní zárukou ve formě soudního přezkumu svého umístění, došlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Jelikož stěžovatel nemohl nechat přezkoumat zákonnost svého nedobrovolného pobytu v zařízení sociálních služeb soudem, který by měl pravomoc nařídit jeho propuštění, došlo též k porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy. Konečně vzhledem k tomu, že soudy zamítly stěžovatelovu žalobu na odškodnění s tím, že z důvodu omezení svéprávnosti neměl způsobilost udělit plnou moc nevládní organizaci, která jeho jménem žalobu podala, došlo i k porušení čl. 5 odst. 5 Úmluvy.

Překlad a anotaci rozsudku naleznete [zde](#).

2. VÝKON ROZSUDKU

A. PŘIJATÁ OPATŘENÍ

Již dne 1. srpna 2016 nabyla účinnosti novela zákona o sociálních službách a zákona o zvláštních řízeních soudních, která zejména definuje podmínky, za nichž opatrovník může za opatrovaného uzavřít smlouvu o poskytování pobytové sociální služby, stanoví povinnost poskytovatele sociálních služeb oznámit soudu skutečnost, že jeho klient, který není schopen smlouvu vypovědět, projevil vážně míněný nesouhlas s poskytováním pobytové sociální služby, a stanoví podrobná procesní pravidla pro řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb. Více k obsahu této novely viz podklady k druhému jednání Kolegia dostupné [zde](#).

V listopadu 2016 vydalo Nejvyšší státní zastupitelství v zájmu sjednocení postupu státních zastupitelství při uplatňování oprávnění k návrhu na zahájení a vstupu do řízení ve věci nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb, které mu svěřila s účinností od 1. srpna 2016 novela zákona o zvláštních řízeních soudních, základní zásady naplňování této netrestní agendy státního zastupitelství. Více k obsahu této metodiky viz podklady k třetímu jednání Kolegia dostupné [zde](#).

B. ZBÝVAJÍCÍ OPATŘENÍ

Ministerstvo práce a sociálních věcí se zavázalo vydat metodiku pro poskytovatele sociálních služeb a příslušné pracovníky krajů, obecních úřadů a Inspekce práce v oblasti detencí v zařízeních sociálních služeb. Metodika byla v listopadu 2017 vydána (dostupná je [zde](#)). Během její tvorby nicméně nebyla zohledněna řada zásadních připomínek Ministerstva spravedlnosti a Kanceláře veřejného ochránce práv.

V červnu 2018 proto byla v návaznosti na minulé jednání Kolegia za účelem novelizace metodického pokynu svolána pracovní skupina. Během léta členové pracovní skupiny Ministerstvu práce a sociálních věcí zaslali své připomínky, které měly být následně počátkem září v pracovní skupině

prodiskutovány. V návaznosti na výsledek diskuzí pak měly být formulovány změny a doplnění metodiky.

To se nicméně nestalo a Ministerstvo práce a sociálních věcí přistoupilo k vypracování změn metodiky, které již členům pracovní skupiny k připomínkám nezaslalo, a v době rozeslání tohoto podkladového materiálu zamýšlelo metodiku zveřejnit bez dalších konzultací s členy pracovní skupiny a vypořádání jejich připomínek. Kromě tohoto postupu, který vyvolává nemalé rozpaky, je nutné po věcné stránce konstatovat, že navržené znění metodiky v potřebné míře nezohledňuje připomínky Ministerstva spravedlnosti a Kanceláře veřejného ochránce práv a v řadě ohledů stále nezhojuje nedostatky původního znění. Pro praxi tak neposkytuje dostatečné vodítko. Sledovaného cíle rozsudek Soudu uspokojivě vykonat zřejmě dosud dosaženo nebylo.

Novelizovaná verze metodického pokynu je přiložena k tomuto podkladu.

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva

Bureš proti České republice

(podklad k bodu 2c jednání Kolegia dne 22. listopadu 2018)

1. ZÁVĚR SOUDU

V rozsudku ze dne 18. října 2012 Soud konstatoval, že došlo k porušení článku 3 Úmluvy zakazujícího mučení a jiné nelidské či ponižující zacházení, a to jak v jeho hmotněprávní složce z důvodu kurtování stěžovatele na záchytné protialkoholní stanici, tak v jeho procesní složce z důvodu neúčinného vyšetření této události

Anotaci i překlad rozsudku naleznete [zde](#).

2. VÝKON ROZSUDKU

A. AKTUALIZOVANÝ AKČNÍ PLÁN VÝKONU ROZSUDKU

Výboru ministrů Rady Evropy byl v srpnu 2017 předložen aktualizovaný akční plán, v němž Česká republika informovala o stadiu přijetí zbývajících obecných opatření k výkonu rozsudku. Akční plán naleznete [zde](#).

Ve stručnosti lze shrnout, že Česká republika se v rámci obecných opatření k nápravě zavázala k zakotvení zásady subsidiarity použití omezovacích prostředků do zákona o zdravotních službách, vydání metodického pokynu pro poskytovatele zdravotních služeb k používání omezovacích prostředků, vydání instrukce pro krajské úřady k postupu a metodám kontroly používání omezovacích prostředků a ke stanovení minimálních personálních a materiálních požadavků na vybavení protialkoholních záchytných stanic.

B. AKTUÁLNÍ STAV VÝKONU ROZSUDKU

Všechna výše uvedená opatření byla realizována:

- novela zákona o zdravotních službách byla vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 65/2017 Sb. a nabyla účinnosti dne 31. května 2017;
- metodické stanovisko ke kontrolám používání omezovacích prostředků bylo počátkem října 2016 zasláno krajským úřadům a zveřejněno na webových stránkách Ministerstva zdravotnictví, viz [zde](#);
- novely vyhlášek č. 99/2012 Sb., o požadavcích na minimální personální zabezpečení zdravotních služeb, a č. 92/2012 Sb., o požadavcích na minimální technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení, byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů pod čísly 284/2017 a 285/2017 Sb. a nabyly účinnosti dne 1. listopadu 2017;
- metodický pokyn pro poskytovatele zdravotních služeb k používání omezovacích prostředků ve zdravotnických zařízeních byl dokončen a v dubnu 2018 zveřejněn ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví, viz [zde](#).

O přijetí všech opatření byl Výbor ministrů Rady Evropy informován zprávou ze dne 15. června 2018, více [zde](#). Lze očekávat, že v brzké době Výbor ministrů rezolucí dohled nad výkonem rozsudku uzavře.

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva

Blokhin proti Rusku a
International Commission of Jurists proti České republice
(podklad k bodu 2d jednání Kolegia dne 22. listopadu 2018)

DOSAVADNÍ POSTUP VE VĚCI

Právní úprava řízení ve věcech dětí mladších 15 let o činu jinak trestném byla v souvislosti s rozsudkem Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Blokhin proti Rusku* a kolektivní stížností *International Commission of Jurists proti České republice* podané k Evropskému výboru pro sociální práva předmětem předchozích jednání Kolegia, která se konala dne 14. prosince 2016, 12. června 2017 a 28. února 2018.

Na počátku roku 2018 byla z podnětu Kolegia k této problematice ustanovena pracovní skupina, která se dosud setkala na dvou jednáních, a to 18. ledna a 13. června 2018. Z druhého jednání pracovní skupiny vyplynulo, že pro další postup ve věci bude vzhledem k rozcházejícím se názorům na problematiku potřebné, aby došlo ke zpracování analýzy, která by situaci dětí mladších 15 let při kontaktu s policejními orgány v řízeních o činu jinak trestném zmapovala. Bylo uzavřeno, že zpracování této analýzy bude vhodné s ohledem na expertízu v této oblasti svěřit Institutu pro kriminologii a sociální prevenci („IKSP“).

Z dosavadních jednání s IKSP vyplynulo, že při formulaci zadání analýzy bude nezbytné vzít v úvahu určité limity vyplývající z rozsahu působnosti této instituce. V současné době se v rámci pracovní skupiny ve spolupráci s IKSP pracuje na specifikaci zadání.

Níže přikládáme pro informaci zápis z druhého jednání pracovní skupiny.

**Zápis z druhého jednání pracovní skupiny k řízením
ve věcech dětí mladších 15 let o činu jinak trestném**
Ministerstvo spravedlnosti, 13. června 2018, 10:00 – 12:30 hodin

I. ABSENCE OBLIGATORNÍHO PRÁVNÍHO ZASTOUPENÍ DÍTĚTE V PŘEDPROCESNÍ FÁZI ŘÍZENÍ (POKRAČOVÁNÍ Z PRVNÍHO JEDNÁNÍ PRACOVNÍ SKUPINY)

A. VYJÁDŘENÍ NOVÝCH ÚČASTNÍKŮ PRACOVNÍ SKUPINY K UPLATŇOVÁNÍ SOUČASNÉ ÚPRAVY

Na úvod jednání pracovní skupiny se její noví členové, zástupci policejního prezidia a orgánů sociálně-právní ochrany dětí („OSPOD“), vyjádřili k obsahu prvního jednání pracovní skupiny, na kterém nebyli přítomni.

Zástupkyně policejního prezidia M. Kalousková popsala současné postupy policejního orgánu z hlediska praxe. Především uvedla, že v závislosti na závažnosti spáchaného činu jinak trestného by se dítě během provádění úkonů policejním orgánem mělo mít možnost vyjádřit. Při podání vysvětlení je dítě o právu na právní pomoc advokáta poučeno způsobem přiměřeným jeho věku a vyzrozumění a poučení by měli být i jeho zákonní zástupci, neboť z pochopitelných důvodů se dítě v dané situaci bude pouze obtížně rozhodovat samo. Zároveň ovšem konstatovala, že v praxi se stává, že o této skutečnosti zákonný zástupce poučen není, a i pokud k poučení dojde, v převážné většině případů dítě ani zákonní zástupci práva na právního zástupce nevyužijí, neboť často pochází z prostředí, kde panuje nízké právní povědomí a zcela si neuvědomují výhody takového postupu. Uvedla také, že o podání vysvětlení dětí mladších 15 let policejní orgán vždy vyzrozumí OSPOD, problém však spočívá ve skutečnosti, že ve světle ustanovení § 158 trestního řádu OSPOD není povinen se podání vysvětlení účastnit, ale je necháno na jeho posouzení, zda považuje svou přítomnost za nutnou, na rozdíl od § 102 trestního řádu, kde je přítomnost OSPOD obligatorní. Zástupkyně policejního prezidia dále upozornila, že se policejní orgány ve fázi prověřování často setkávají s žádostmi zákonných zástupců o možnost nahlížení do spisu. To ovšem způsobuje v praxi problémy, neboť dítě mladší 15 let není z hlediska trestního řádu v postavení obviněného, podezřelého ani poškozeného, a policejní orgány se tak často dotazují policejního prezidia, zda nahlížení mohou umožnit. V návaznosti na to zástupkyně policejního prezidia vyjádřila názor, že policejní orgán by měl více komunikovat se zákonným zástupcem dítěte či jeho opatrovníkem. Závěrem sdělila, že policie nevede statistiky, které by sledovaly, v kolika případech je právní zástupce přítomen podání vysvětlení dítěte mladšího 15 let. Za rok 2017 nicméně policejní prezidium evidovalo 1723 dětí do 15 let, které se dopustily protiprávního jednání (především loupeže, krádeže, poškození cizí věci, vydírání apod.).

Zástupce Ministerstva práce a sociálních věcí *D. Hovorka*, který v minulosti působil v OSPODu, potvrdil, že ve většině případů, ve kterých má dítě mladší 15 let podávat vysvětlení, je OSPOD policií vyzrozuměn. Uvedl však, že vyzrozumění má spíše povahu žádosti o účast OSPODu u tohoto úkonu. Ačkoli zákony takovou účast výslovně nevyžadují, ze zvykové praxe v návaznosti na § 8 trestního řádu zástupci OSPOD svou účast jako povinnost vnímají a takového úkonu se snaží zúčastnit vždy, ledaže jim v tom brání závažná překážka. Co se týče víkendů a případů po pracovní době, OSPODy vedou pohotovost, nicméně i přesto vždy přítomnost pracovníka či kurátora zajistit nelze. Zmínil dále, že zákonní zástupci často žádají OSPOD o vysvětlení, co mohou a co nikoliv a zda mají právo být přítomni podání vysvětlení dítěte. Jednoznačná odpověď jim ovšem být dána nemůže, neboť praxe jednotlivých policejních orgánů je v tomto směru rozdílná. Zatímco někdy je umožněna účast zástupce OSPOD i zákonného zástupce, jindy je povolena pouze přítomnost zástupce OSPOD a zákonní zástupci nejsou připuštěni. Zástupce OSPOD také konstatoval, že z jeho vlastní zkušenosti vyplývá, že právní zastoupení advokátem při podání vysvětlení využívají především děti pocházející z dobře situovaných rodin. V Praze se tak tomu děje přibližně ve 20 % případů, v Brně tohoto práva využíváno není. Dále bylo vyjasněno, že obligatorní účast OSPOD u podání vysvětlení dítěte mladšího 15 let vyplývá pouze z pokynu policejního prezidenta závazného výhradně pro policejní orgány. OSPODy by tedy ocenily přesnější stanovení daného pravidla obligatorní účasti jejich zástupců legislativní cestou.

B. MOŽNOSTI POSÍLENÍ OCHRANY DÍTĚTE MLADŠÍHO 15 LET PŘI PODÁNÍ VYSVĚTLENÍ

K možnostem posílení ochrany dítěte bylo zástupkyní Nejvyššího soudu *M. Šámalovou* uvedeno, že z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu v souvislosti s problematikou dětí mladších 15 let, které se dopustí činu jinak trestného, nevyplývají nedostatky právní úpravy, ale jde případně o neplnění stanovených povinností příslušníky daných orgánů v praxi. Typicky může jít o nevyrozumění zákonných zástupců nezletilého o jeho podání vysvětlení. Podle názoru zástupkyně Nejvyššího soudu by spíše bylo namístě upravit, kdy u úkonu ve věci dítěte mladšího 15 let musí být přítomen

ustanovený opatrovník, pokud u něj zákonný zástupce z určitých důvodů nemůže být. Účelem tohoto opatření by bylo zajistit, aby dítě u výsledku nebylo nikdy samotné. K tomu bylo v diskuzi poznamenáno, že v praxi může přítomnost zákonného zástupce být naopak pro dítě velmi stresující a může také negativně ovlivnit jeho vůli komunikovat s policisty. Mnohdy též zákonný zástupce může být do protiprávní činnosti zapojen. Na tyto skutečnosti by měl být brán zřetel při případném stanovení obligatorní účasti zákonných zástupců při těchto úkonech. Nadto bylo doplněno, že případy, kdy u podání vysvětlení není přítomen nikdo jiný kromě vyslychajícího policisty a dítěte, jsou již dnes zcela výjimečné.

V navazující diskuzi zástupkyně Nejvyššího soudu argumentovala, že se myšlenka změny právní úpravy jeví jako předčasná, neboť její stávající podoba bude předmětem posouzení Evropského výboru pro sociální práva, a bylo by tedy vhodnější vyčkat jeho závěrů. Bylo také zdůrazňováno, že se přípravné řízení nekoná „proti dítěti“, nýbrž „ve věci dítěte“, a policejní orgán tedy nesmí s dítětem nakládat jako s osobou, proti které se vede řízení. Tento koncept by byl ovšem narušen, pokud by dítěti byl přiznán obhájce. Jednalo by se pak již o trestní řízení proti osobě a bylo by nutné proti dítěti postupovat jako proti podezřelému, resp. obviněnému. Obligatoční zastoupení advokátem u podání vysvětlení dítěte mladšího 15 let bylo navíc označeno za nekoncepční vzhledem k systematické stávající úpravě. Na druhou stranu bylo připuštěno, že je možné řešit ujasnění rolí jednotlivých osob v řízení ve věci dítěte mladšího 15 let o činu jinak trestném a zpřesnit povinnosti policejních orgánů vůči těmto osobám, tak aby se řešily již zmíněné problémy vyvstávající z praxe. Podle části pracovní skupiny by bylo vhodné zaměřit se především na postavení zákonného zástupce a opatrovníka, neboť ti pak mohou sami zajistit dítěti advokáta jako zmocněnce v civilním řízení.

S odkazem na § 218 a 219 rozsudku *Blokhin proti Rusku* (č. 47152/06, rozsudek velkého senátu ze dne 23. března 2016) *P. Konůpka* z kanceláře vládního zmocněnce navázal s vysvětlením, že Evropský soud pro lidská práva („Soud“) posuzuje soulad s článkem 6 Evropské úmluvy o lidských právech („Úmluva“) tak, že není rozhodné, zda vnitrostátní právo danou problematiku upravuje trestními či civilními normami. Klíčové je, že položení důrazu na nápravu, pomoc a resocializaci dítěte nesmí vést k snížení procesní ochrany ve fázi, v níž jsou zjišťovány skutkové okolnosti věci a její právní kvalifikace. Pokud dítěti může být uloženo opatření spočívající ve zbavení svobody, právní záruky musí být v zásadě stejné, jaké jsou k dispozici v trestním řízení. *P. Konůpka* též připomněl, že výbor OSN pro práva dětí vykládá článek 40 Úmluvy o právech dítěte (např. v Závěrečných doporučeních ve vztahu k České republice z roku 2011 či Obecném komentáři č. 10/2007) tak, že procesní záruky v řízení s dětmi ve věku pod hranicí trestní odpovědnosti nesmí být nižší, než kterými disponují děti, které již jsou trestně odpovědné. V reakci na tyto argumenty následně *A. Hofschneiderová* z Ministerstva práce a sociálních věcí uvedla, že by se mělo vzít v potaz, že Soud i dokumenty OSN akcentují u osoby přítomné u podání vysvětlení právní vzdělání a připomněla, že toto omezuje úlohu pracovníků OSPOD, neboť jako sociální pracovníci relevantní právní vzdělání nemají, a nemohou tedy podat dostatečnou právní pomoc.

Následně bylo shrnuto, že pracovní skupina se shoduje na tom, že by bylo vhodné posílit ochranu dítěte při prvním kontaktu s policejním orgánem. Rozporné ovšem v rámci skupiny zůstalo, jakým způsobem zvýšení ochrany dosáhnout, zda obligatočním ustanovením advokáta dítěti, či spíše posílením postavení zákonného zástupce nebo jiným obdobným způsobem.

V návaznosti na tento rozpor byl v obecné rovině diskutován účel eventuálních změn právní úpravy v této oblasti. Zatímco na jedné straně bylo argumentováno, že účelem změny by bylo posílení ochrany dítěte a naplnění mezinárodních závazků, kterými je Česká republika vázána, bylo proti tomu namítáno, že změna právní úpravy by měla být primárně motivována zjištěnými faktickými nedostatky a snahou o jejich řešení. K tomu bylo upozorněno, že v současné době neexistují poznatky o nedostatcích z praxe, ani nebyl současný stav shledán Ústavním soudem za

jakkoli závadný. Tomuto stanovisku bylo oponováno s tím, že účelem změny by byla snaha budoucí rozpory řešit s předstihem, nebo se jim zcela vyhnout právě včasnou změnou právní úpravy.

V souvislosti s nedostatky v praxi bylo diskutováno, jakým způsobem je lze účinně zjistit. Byl rekapitulován výsledek jednání s Institutem pro kriminologii a sociální prevenci („IKSP“) v návaznosti na předchozí jednání pracovní skupiny a shrnuto písemné vyjádření IKSP, ve kterém byla uvedena řada překážek značně limitujících možný empirický výzkum IKSP. Jednalo se zejména o nemožnost zkoumání policejních spisů či provedení rozhovorů s dětmi. Výzkum by tedy spočíval pouze na nepřímém zkoumání soudních spisů. Část diskutujících i s uznáním daných omezení možného výzkumu navrhla vyjít ze spisových materiálů soudů, k nimž jsou připojeny i policejní spisy, k čemuž bylo doplněno, že tento postup by byl navíc nutným základem pro důvodovou zprávu k případnému návrhu změn právní úpravy. K tomuto postupu zástupce ÚMPOD, Z. Kapitán, konstatoval, že empirickým výzkumem spisů bude zjištěna pouze část objektivní pravdy, neboť jde také o pocity samotných dětí. Navrhl tudíž zpracovat i případové studie, a zjistit tak individuální zkušenosti jednotlivých dětí i za cenu toho, že vzhledem k tomu, že je ÚMPOD schopen se dostat jen k jednotkám případů, zkoumaný vzorek pravděpodobně nebude reprezentativní.

Na závěr diskuze o problematice právního zastoupení dítěte mladšího 15 let při prvním podání vysvětlení na policii bylo konstatováno, že se vyčká výsledku kolektivní stížnosti podané proti České republice organizací *International Commission of Jurists* k Evropskému výboru pro sociální práva, která se mimo jiné zaměřuje právě na tento aspekt české právní úpravy soudnictví ve věcech mládeže a její namítaný rozpor s článkem 17 Evropské sociální charty.

Dále bylo dohodnuto, že v zájmu osvětlení případných nedostatků z praxe se přistoupí k výzkumu spisových materiálů soudů a za tímto účelem bude opět osloven IKSP. Účastníci byli vyzváni, aby zaslali návrh výzkumných otázek, o kterých se domnívají, že by měly být součástí výzkumu.

II. MOŽNOST VYSLÝCHAT SVĚDKY

Dále se pracovní skupina zabývala druhým bodem podkladového materiálu, tedy právem dítěte mladšího 15 let dát vyslýchat svědky v řízení o činu jinak trestném před soudem. V diskuzi ohledně tohoto bodu bylo argumentováno, že již dnes úprava obsahuje právo dítěte dát vyslýchat svědky v řízení před soudem, neboť hlava třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže stanoví, že se subsidiárně uplatní předpisy upravující občanské soudní řízení, jež právo nechat vyslýchat svědky dostatečně zajišťují. Soud může v občanském soudním řízení provést důkaz, tedy i výslech svědka, na návrh stran. Proti tomuto stanovisku byl však vznesen argument, že trestní i civilní řízení obsahují rozdílné záruky týkající se čtení úředních záznamů o podání vysvětlení. Zatímco v civilním řízení bude takový úřední záznam standardním listinným důkazem, v trestním řízení bude úřední záznam o podání vysvětlení moci být proveden pouze za splnění poměrně striktních podmínek § 211 trestního řádu. Vnitrostátní úprava civilního řízení soudci neukládá při provádění důkazů svědeckými výpověďmi postupovat tak, jak pro řízení ve věci dítěte mladšího 15 let o činu jinak trestném, v němž mu hrozí uložení opatření spočívajícího ve zbavení svobody, Soud definoval v rozsudku *Blokhin proti Rusku* (cit. výše). Soud na tato řízení právě s ohledem na závažnost opatření, které může být dítěti uloženo, pohlíží jako na *trestní ve smyslu článku 6 Úmluvy*. Tomuto bylo oponováno tím, že o daném typu řízení nelze mluvit jako o *trestním*, nebo *kvazitrestním*, tudíž nelze článek 6 Úmluvy v jeho trestní větvi vůbec aplikovat. Dále bylo k tomuto rozporu poznamenáno, že je třeba na problém hledět i z pohledu dítěte, jemuž nezáleží na formální kategorizaci řízení v jeho věci.

V návaznosti na tuto diskuzi bylo upozorněno také na to, že Nejvyšší soud se doposud nemusel zabývat případem, kdy by v řízení ve věci dítěte mladšího 15 let o činu jinak trestném soud odmítl provést účastníkem navržený důkaz a účastník by toto následně rozporoval.

Závěrem bylo konstatováno, že se tato problematika jeví úzce provázána s již diskutovaným charakterem řízení ve věci dítěte mladšího 15 let o činu jinak trestném z pohledu článku 6 Úmluvy, jež se ukázal jako sporný již při projednávání možné úpravy obligatorního právního zastoupení dítěte při podání vysvětlení, a že i důvody rozdílných názorů jsou podobné.

III. NEDORUČOVÁNÍ KONEČNÉHO ROZHODNUTÍ POLICEJNÍHO ORGÁNU V PROVĚŘOVÁNÍ DÍTĚTI A NEMOŽNOST PODAT PROTI TOMUTO ROZHODNUTÍ STÍŽNOST, UMOŽNĚNÍ PŘÍSTUPU DO POLICEJNÍHO SPISU BĚHEM PŘEDPROCESNÍ FÁZE ŘÍZENÍ

Ohledně bodu kolektivní stížnosti, že dítěti není doručováno usnesení o odložení věci z důvodu nepřipustnosti trestního stíhání pro nedostatek věku, a tudíž proti tomuto není možné podat stížnost, bylo poznamenáno, že kolegium Nejvyššího soudu rozhodlo, že státní zástupce není povinen vždy podat návrh na uložení opatření, pokud policejní orgán věc odloží pro nedostatek věku. Státní zástupce k návrhu na uložení opatření nepřistoupí, pokud shledá, že jednání dítěte mladšího 15 let není činem jinak trestným. Je to tudíž právě státní zástupce, který může v tomto případě institut stížnosti nahradit, neboť vyhodnotí, zda je nutné podat návrh na uložení opatření, a tím je proces dostatečně korigován. Bylo doplněno, že instrukcí pro státní zástupce je v tomto ohledu také pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 7/2009.

K možnosti nahlédnout do spisu v předprocesní fázi řízení bylo konstatováno, že podle současné právní úpravy do spisu nahlédnout lze i ve fázi prověřování; v této fázi řízení však může být toto právo z legitimních důvodů odepřeno. Navíc ihned po podání návrhu na uložení opatření státním zástupcem se anonymizovaný policejní spis stává součástí spisového materiálu daného civilního řízení a oprávněné osoby do něj pak mohou nahlédnout bez omezení. Z těchto důvodů je možné uvažovat pouze nad metodickým vedením v dané oblasti; zákonná úprava se nejeví vykazovat deficity.

IV. ZÁVĚR

Na závěr bylo shrnuto, že ohledně případné změny právní úpravy bude nutné dále sledovat judikaturu Soudu rozvíjející rozsudek ve věci *Blokhin proti Rusku* a vyčkat rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ve věci výše zmíněné kolektivní stížnosti proti České republice. Bude též osloven IKSP s žádostí o provedení výzkumu. O výsledcích diskuze bude také referováno na plénu Kolegia expertů k výkonu rozsudků Soudu a implementaci Úmluvy.

V Praze dne 21. června 2018

Vypracovali: Lukáš Horňák, Diana Šmídová

Schválil: Petr Konůpka

Novotný proti České republice

(podklad k bodu 3a jednání Kolegia dne 22. listopadu 2018)

1. ZÁVĚR SOUDU

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že tím, že se stěžovatel, který byl v roce 1970 určen otcem dítěte, nemohl domáhat nápravy situace po uplynutí tříleté promlčecí lhůty, přestože analýza DNA z roku 2012 jednoznačně prokázala, že biologickým otcem není, došlo k porušení jeho práva na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Evropské úmluvy o lidských právech („Úmluva“). Stěžovateli nebylo přiznáno žádné spravedlivé zadostiučinění, jelikož náhradu nemajetkové újmy nepožadoval a své náklady dostatečně neprokázal.

Anotaci i překlad rozsudku naleznete [zde](#).

2. OKOLNOSTI PŘÍPADU A ODŮVODNĚNÍ SOUDU

Stěžovatel byl v roce 1970 soudním rozhodnutím určen otcem Z. V té době nebyly ještě využívány testy DNA. Na základě takového testu z roku 2012, který jeho otcovství k Z., již bylo tehdy 46 let, jednoznačně vyloučil, se stěžovatel u nejvyššího státního zástupce domáhal podání návrhu na popření otcovství. Jeho podnět však byl odložen s tím, že podle tehdy platného zákona o rodině v případě tzv. třetí domněnky otcovství (určeného soudním rozhodnutím) není nejvyšší státní zástupce oprávněn popírat otcovství. Domněnka otcovství založená pravomocným rozhodnutím, které vytvářelo překážku věci rozhodnuté, byla i přes nové důkazy nevyvratitelná. Nápravu nezjednal ani Ústavní soud, na něhož se stěžovatel obrátil.

Soud vycházel z dřívějšího rozsudku ve věci [Paulík proti Slovensku](#) (č. 10699/05, rozsudek ze dne 10. října 2006), v níž se zabýval v podstatě totožnou situací a dospěl k závěru o porušení článku 8 Úmluvy. Navíc, domnělá dcera Z. již na stěžovateli dávno nebyla závislá, nepovažovala stěžovatele za svého otce a nebránila se ani provedení testu DNA, ani následnému podnětu k nejvyššímu státnímu zástupci. Neexistence řízení, ve kterém by bylo možné uvést právní stav do souladu s jednoznačně prokázanou biologickou realitou, nebyla podle Soudu nikomu na prospěch. Stát tedy nezajistil spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dotčených osob a zájmy společnosti, a tím porušil článek 8 Úmluvy.

3. VÝKON ROZSUDKU SOUDU

Rozsudek nabyl právní moci dne 7. září 2018 a ministr spravedlnosti na návrh vládního zmocněnce rozhodl, že Česká republika nepodá žádost o postoupení věci velkému senátu.

Soudem konstatované porušení Úmluvy mělo svůj původ v právní úpravě. Ještě před vydáním rozsudku Soudu bylo přijato nové ustanovení § 425a zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, které v případech obdobných případu stěžovatele připouští podat žalobu na obnovu řízení o určení nebo popření otcovství i po uplynutí tříleté lhůty od právní moci napadeného rozhodnutí. Nové ustanovení zní:

„§ 425a

Obnova řízení

- (1) *Žalobu na obnovu řízení o určení nebo popření otcovství lze podat i po 3 letech od právní moci napadeného rozhodnutí, jestliže*
- a) otcovství bylo určeno soudem přede dnem 31. prosince 1995 a*
  - b) jsou tu nové důkazy, které souvisí s novými vědeckými metodami, které v původním řízení nebylo možné použít.*
- (2) *Rozhodnutím o určení nebo popření otcovství není dotčena platnost právních jednání učiněných v souvislosti s výkonem práv a povinností rodiče před nabytím právní moci rozhodnutí.“*

Co se týká individuálních opatření k nápravě, stěžovatel bude moci využít tohoto nového ustanovení a má též možnost požádat dle § 119 a násl. zákona o Ústavním soudu Ústavní soud o obnovu řízení o své původní ústavní stížnosti.

Dle názoru kanceláře vládního zmocněnce nebude třeba přijímat žádná další opatření k výkonu tohoto rozsudku.

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva

Kuklík a ostatní proti České republice

(podklad k bodu 3b jednání Kolegia dne 22. listopadu 2018)

1. ZÁVĚR SOUDU

V rozsudku ze dne 4. října 2018 Soud dospěl jednomyslně k závěru, že regulací nájemného bez právního základu v letech 2002 až 2006 došlo k porušení práva stěžovatelů na ochranu majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1, a přiznal šesticí stěžovatelů spravedlivé zadostiučinění.

Překlad rozsudku naleznete v databázi judikatury Soudu na adrese <http://eslp.justice.cz>.

Rozsudek nabyl právní moci okamžikem vyhlášení dne 4. října 2018.

2. VÝKON ROZSUDKU

Nadepsaný rozsudek není překvapivý. Stížnosti byly vládě oznámeny v režimu tzv. *well-established case law*. Judikatura Soudu v otázkách regulace nájemného je ustálena (viz jednání Kolegia dne 28. února 2018, na kterém bylo referováno o rozsudcích ve věcech *Čapský, Jeschkeová a Heldenburgovi*). Stejně tak pokud jde o náhradu vzniklé újmy, Soud rozhodl, že majitelé bytových domů či bytů mají nárok na odškodnění zohledňující rozdíl mezi tržním a regulovaným nájemným. Vláda však v každém jednotlivém případě rozporovala výši požadovaných částek a až na výjimky byly Soudem tyto náhrady sníženy. Ve dvou případech (*Kuklík a Heldenburgovi* č. 2) dokonce Soud na základě námitek vlády nepřiznal náhradu majetkové škody vůbec, což lze s ohledem na judikaturu považovat za úspěch.

Judikatura Nejvyššího a Ústavního soudu se rovněž ustálila a zohlednila výše uvedenou judikaturu Soudu (např. nález sp. zn. III. ÚS 2549/17 ze dne 27. února 2018).

3. ANOTACE ROZSUDKU

Výbor první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že regulací nájemného bez právního základu v letech 2002 až 2006 došlo k porušení práva stěžovatelů na ochranu majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1, a přiznal stěžovatelům spravedlivé zadostiučinění.

I. Skutkové okolnosti

Řízení bylo zahájeno pěti stížnostmi (č. 15493/12, 34297/13, 25705/14, 39843/16 a 45417/16), které podalo k Soudu šest stěžovatelů, a to F. Kuklík („první stěžovatel“), J. Jošt („druhý stěžovatel“), O. Heldenburg a M. Heldenburg („třetí stěžovatelka a čtvrtý stěžovatel“), O. Ráž („pátý stěžovatel“) a V. Stuchlý („šestý stěžovatel“). Vzhledem ke společnému skutkovému a právnímu základu Soud spojil k projednání všech pět stížností.

Stěžovatelé jsou vlastníky bytových domů či bytů (pátý stěžovatel vlastní devět bytů, ostatní stížnosti se týkají jednoho bytu), na které se vztahoval systém regulace nájemného. Ústavní soud dospěl k závěru, že systém regulace nájemného v České republice je protiústavní a porušuje právo vlastníků

na majetek chráněné článkem 1 Protokolu č. 1. Tento stav, který označil za „právní vakuum“, trval od 1. ledna 2002 do 30. března 2006 a ani v období od 31. března do 31. prosince 2006 neexistoval pro regulaci nájemného právní základ. Soud tento zásah v uvedeném období prohlásil za nezákonný (viz *R & L, s. r. o. a ostatní proti České republice*, č. 37926/05 a čtyři další, rozsudek ze dne 3. července 2014, § 123–127).

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K PŘEDBĚŽNÝM NÁMITKÁM VLÁDY

Po předložení stanovisek druhého stěžovatele a třetí stěžovatelky a čtvrtého stěžovatele ve věci spravedlivého zadostiučinění vláda namítala, že stěžovatelé porušili pravidlo důvěrnosti jednání o smírném urovnání, neboť se v dokumentech předložených Soudu v rámci řízení o spravedlivém zadostiučinění vyjadřovali k jednáním o smírném urovnání. Soud uvedl, že obdobné tvrzení vznesené vládou již bylo posuzováno a odmítnuto ve věcech *Čapský a Jescheková proti České republice* (č. 25784/09 a 36002/09, rozsudek (spravedlivé zadostiučinění) ze dne 9. února 2017, § 17–23) a *Heldenburgovi proti České republice* (č. 65546/09, rozsudek (spravedlivé zadostiučinění) ze dne 9. února 2017, § 22–32). Soud v projednávaných věcech neshledal důvod, aby se od svých závěrů v uvedených věcech odchyloval, a tuto námitku vlády zamítl.

Vláda dále namítala, že pátý stěžovatel pozbyl postavení oběti porušení Úmluvy, neboť vnitrostátní soudy uznaly, že došlo k porušení jeho práva na pokojné užívání majetku, a přiznaly mu za toto porušení dostatečnou náhradu, která mu byla skutečně vyplacena. Soud k tomu podotkl, že stěžovatel musí mít postavení oběti nejen v době podání stížnosti, ale toto postavení musí trvat ve všech fázích řízení. Současně vnitrostátní orgány musí výslovně či fakticky uznat porušení Úmluvy a poskytnout za ně náhradu (*Scordino proti Itálii*, (č. 1), č. 36813/97, rozsudek velkého senátu ze dne 29. března 2006, § 180). V projednávané věci Soud konstatoval, že vnitrostátní soudy uznaly porušení práva pátého stěžovatele na pokojné užívání majetku, avšak přiznaly mu náhradu pouze ve výši 40 980 Kč, byť požadoval částku 501 228 Kč vypočtenou jako rozdíl mezi tržním nájemným v dané lokalitě a regulovaným nájemným z pěti bytů pronajímaných v rámci systému regulace nájemného po dobu 12 měsíců. Soud dospěl k závěru, že náhradu poskytnutou vnitrostátními soudy nelze ve světle standardů stanovených v jeho judikatuře pro obdobné situace považovat za přiměřenou (*Čapský, Jescheková a Heldenburgovi proti České republice*, rozsudky o spravedlivém zadostiučinění cit. výše), a proto se pátý stěžovatel může i nadále považovat za oběť tvrzeného porušení.

Vláda konečně namítala, že pátý stěžovatel nepřiznal, že v roce 2003 obdržel příspěvek na odstranění povodňových škod z roku 2002, a zneužil tak právo podat stížnost. Soud připomněl, že podání neúplných informací může představovat zneužití práva podat stížnost, zejména týkají-li se tyto informace podstaty případu a nebylo-li jejich neposkytnutí dostatečně vysvětleno (*Gross proti Švýcarsku*, č. 67810/10, rozsudek velkého senátu ze dne 30. září 2014, § 28). Jelikož ovšem pátý stěžovatel sporný příspěvek nezahrnul do svých nároků uplatněných před Soudem, nebyla podle Soudu stížnost založena na vědomě nepravdivých skutečnostech. Nepovažoval proto za vhodné ji odmítnout pro zneužití práva podat stížnost.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1

Soud se zabýval tvrzeným porušením vlastnického práva stěžovatelů způsobeným neexistencí právního rámce v letech 2002 až 2006 pro opatření k regulaci nájemného.

Soud uvedl, že situace stěžovatelů je svojí podstatou a okolnostmi shodná se situací stěžovatelů ve věci *R & L, s. r. o. a ostatní proti České republice* (cit. výše). S ohledem na ustálenou judikaturu k dané problematice dospěl k závěru o porušení článku 1 Protokolu č. 1.

C. KE SPRAVEDLIVÉMU ZADOSTIUČINĚNÍ

Stěžovatelé požadovali náhradu majetkové škody, která jim vznikla v důsledku povinnosti pronajímat své byty za podmínek stanovených systémem regulace nájemného. První stěžovatel požadoval částku 44 498 eur, druhý stěžovatel částku 5 246 eur, třetí stěžovatelka a čtvrtý stěžovatel dohromady částku 3 962 eur, pátý stěžovatel částku 39 450 eur a šestý stěžovatel částku 3 613 eur. Dále požadovali z téhož titulu náhradu nemajetkové újmy a náhradu nákladů řízení.

Soud poznamenal, že otázka spravedlivého zadostiučinění byla řešena ve věcech *Čapský a Jeschkeová proti České republice* (rozsudek ke spravedlivému zadostiučinění cit. výše, § 45) a *Heldenburgovi proti České republice* (rozsudek ke spravedlivému zadostiučinění cit. výše, § 49). Soud v těchto případech rozhodl, že dotčené osoby mají nárok na odškodnění zohledňující rozdíl mezi tržním nájemným v podmínkách volného trhu a nájemným, na které měli stěžovatelé právo podle vnitrostátní právní úpravy prohlášené Soudem za nezákonnou. Současně musí být nárok na spravedlivé zadostiučinění včetně náhrady majetkové škody a nákladů řízení podrobně vyčíslen a doložen příslušnými doklady (*Novruz Ismayilov proti Ázerbájdžánu*, č. 16794/05, rozsudek ze dne 20. února 2014, § 92).

Soud posoudil důkazní materiály, které měl k dispozici, a přiznal stěžovatelům následující přiměřené zadostiučinění: prvnímu stěžovateli částku 3 000 eur na náhradě nemajetkové újmy; druhému stěžovateli částku 5 246 eur na náhradě majetkové škody a částku 3 000 eur na náhradě nemajetkové újmy; třetí stěžovatelce a čtvrtému stěžovateli dohromady částku 3 000 eur na náhradě nemajetkové újmy; pátému stěžovateli částku 17 717 eur na náhradě majetkové škody a částku 3 000 eur na náhradě nemajetkové újmy; šestému stěžovateli částku 3 613 eur na náhradě majetkové škody a částku 3 000 eur na náhradě nemajetkové újmy. Vyjma druhého stěžovatele Soud rovněž přiznal stěžovatelům náhradu nákladů řízení v různé výši.

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva

Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice

(podklad k bodu 3c jednání Kolegia dne 22. listopadu 2018)

I. ZÁVĚR EVROPSKÉHO VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

Evropský výbor pro sociální práva („Výbor“) rozhodl dne 15. května 2018 ve věci kolektivní stížnosti *Transgender Europe and ILGA-Europe proti České republice*, že platná právní úprava změny pohlaví v České republice představuje porušení čl. 11 odst. 1 Evropské sociální charty (dále jen „Charta“), který stanoví, že každý má právo na opatření, jež mu zajistí nejvyšší možný dosažitelný standard zdravotní péče. Výbor shledal, že podmínka chirurgického zákroku spojeného se sterilizací podmiňující právní uznání změny pohlaví představuje zásah státu do práva chráněného článkem 11 Charty, který není nezbytný. Ve svém rozhodnutí odkázal na nedávné rozsudky Evropského soudu pro lidská práva („Soud“) ve věcech: *A. P., Garçon a Nicot proti Francii* (č. 79885/12 a další, rozsudek ze dne 6. dubna 2017) a *Y. Y. proti Turecku* (č. 14793/08, rozsudek ze dne 10. března 2015) a dospěl k závěrům, které byly se závěry Soudu shodné. Oba zmiňované rozsudky se staly v minulosti opakovaně předmětem jednání Kolegia.

Rozhodnutí bylo oznámeno vládě a stěžovatelským organizacím dne 31. května 2018 a stalo se veřejným v souladu s čl. 8 odst. 2 Dodatkového protokolu k Evropské sociální chartě zakládajícího systém kolektivních stížností uplynutím čtyřměsíční lhůty dne 1. října 2018.

II. OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

Česká republika v září 2018 předložila Výboru ministrů Rady Evropy vyjádření, v němž informovala, že do připomínkového řízení byla v červnu tohoto roku předložena novela právních předpisů upravujících změnu pohlaví, která má podmínku sterilizace pro právní uznání změny pohlaví odstranit a změnu pohlaví umožnit trans osobám toliko na základě diagnózy poruchy genderové identity. Novelou by měly být změněny zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů. V současné době probíhá vypořádání připomínek k předloženému návrhu.

Návrh změny zákona a připomínky uplatněné v mezirezortním připomínkovém řízení je možné nalézt [zde](#).

III. ANOTACE ROZHODNUTÍ

Rozhodnutí ze dne 15. května 2018 ve věci č. 117/2015 – *Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice*

Evropský výbor pro sociální práva („Výbor“) jedenácti hlasy proti dvěma rozhodl, že podmíněním právního uznání genderové identity podstoupením sterilizace Česká republika porušuje čl. 11 odst. 1 Evropské sociální charty („Charta“), který zaručuje právo na co nejvyšší dosažitelnou úroveň zdraví a právo na přístup ke zdravotní péči.

I. Námitky stěžovatelských organizací na porušení Charty

Stěžovatelské organizace Transgender Europe a ILGA-Europe namítaly, že platná právní úprava vyžadující, aby osoba, která chce dosáhnout právního uznání změny svého pohlaví, podstoupila sterilizaci,

má za následek, že jsou trans osoby nuceny volit mezi právem na uznání genderové identity a právem na ochranu tělesné integrity. Sterilizace dle stěžovatelských organizací představuje závažný lékařský zákrok, který má nevratné důsledky pro reprodukční zdraví, vnímání sebe sama a duševní pohodu člověka. Povinnost této volby znamená, že souhlas, který trans osoba vysloví s provedením sterilizace, není možné považovat za svobodný. Pokud se trans osoba rozhodne zákrok nepodstoupit, a právní uznání změny pohlaví je jí proto odepřeno, nesoulad mezi jejími viditelnými genderovými projevy a označením pohlaví v dokladech pro ni může představovat řadu obtíží v každodenním životě. Stěžovatelské organizace tak v této právní úpravě spatřují porušení článku 11 Charty.

Požadavek na sterilizaci pro právní uznání změny pohlaví dle jejich názoru rovněž představuje porušení zákazu diskriminace, který je formulován v Preambuli Charty. Osoby s poruchou genderové identity jsou diskriminovány oproti osobám, jejichž genderová identita odpovídá jejich vrozenému pohlaví a které sterilizaci podstupovat nemusí.

Stěžovatelské organizace odkázaly na řadu mezinárodních dokumentů, ze kterých vyplývá, že podmínka sterilizace pro právní uznání změny pohlaví představuje porušení práva na zdraví.

II. Odůvodnění rozhodnutí Výboru

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 11 CHARTY

Výbor úvodem uvedl, že čl. 11 odst. 1 Charty zaručuje právo na co nejvyšší dosažitelnou úroveň zdraví a právo na přístup ke zdravotní péči. Dodal, že zdravím ve smyslu článku 11 se rozumí nejen nepřítomnost nemoci, ale i stav plné tělesné, duševní a sociální pohody.

Výbor dále připomněl význam lidské důstojnosti, která je podle Charty i podle Evropské úmluvy o lidských právech („Úmluva“) základní hodnotou a skutečným jádrem pozitivního práva lidských práv v Evropě. Zdravotní péče je předpokladem zachování lidské důstojnosti [*Mezinárodní federace lidských práv (FIDH) proti Francii*, č. 14/2003, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 8. září 2004, § 31]. Výbor dále připomněl, že článek 11 Charty doplňuje a je úzce provázán s články 2, 3 a 8 Úmluvy, které zaručují po řadě právo na život, ochranu před mučením a nelidským či ponižujícím zacházením a právo na respektování soukromého života (mj. Závěry 2005, výkladové stanovisko k článku 11). Součástí práva na ochranu zdraví ve smyslu článku 11 je tedy i právo na respektování tělesné a duševní integrity. Výbor dodal, že práva a svobody zakotvené v Chartě je třeba vykládat s ohledem na aktuální situaci a ve světle příslušných mezinárodních dokumentů [*Evropská federace národních organizací pracujících s lidmi bez domova (FEANTSA) proti Francii*, č. 39/2006, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 5. prosince 2007, § 64].

Výbor shledal, že vnitrostátní právní úprava skutečně stanoví, aby osoby, které usilují o uznání genderové identity, podstoupily lékařskou sterilizaci. Konstatoval, že ačkoli řada trans osob má zájem tento zákrok podstoupit, existují i osoby, které jej podstoupit nechtějí nebo ze zdravotních důvodů nemohou. Tyto skupiny osob tak nemají možnost dosáhnout uznání své genderové identity a změny údajů v příslušných dokladech. Některé trans osoby tedy mohou být za účelem uznání své genderové identity nuceny sterilizaci podstoupit.

Výbor dále shledal, že na poli článku 11 Charty má stát nejen pozitivní závazek zajistit nejvyšší možný standard zdravotní péče, ale rovněž závazek zdržet se zásahů do práva na zdraví. Konstatoval, že operativní změna pohlaví vyžadovaná v České republice je léčebným postupem, který není k ochraně zdraví nezbytný. Nutit proto jednotlivce tento závažný zákrok podstoupit je v rozporu se závazkem státu zdržet se zásahů do práva na zdraví.

Dále se Výbor věnoval otázce svobodného a informovaného souhlasu s tímto zákrokem a konstatoval, že jakýkoli lékařský zákrok bez takového souhlasu je z hlediska článku 11 Charty nutně problematický. Odkázal na zásady vyplývající z Úmluvy o lidských právech a biomedicíně a připomněl, že žádný

lékařský zákrok provedený bez svobodného a informovaného souhlasu nemůže být kromě přesně vymezených výjimek slučitelný s právem na tělesnou integritu a právem na ochranu zdraví.

Výbor dále připomněl aktuální relevantní judikaturu Evropského soudu pro lidská práva („Soud“) k otázkám změny pohlaví, zejména věc *A. P., Garçon a Nicot proti Francii* (č. 79885/12, 52471/13 a 52596/13, rozsudek ze dne 6. dubna 2017). Připomněl, že dle Soudu podmínění plného výkonu práva na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy podstoupením sterilizace, kterou osoba podstoupit nechce, má za následek, že plný výkon práva na respektování soukromého života je podmiňován povinností vzdát se plného výkonu práva na respektování tělesné integrity. Dále uvedl, že z judikatury vyplývá, že souhlas s léčebným výkonem nelze považovat za skutečně svobodný, pokud by v případě nesouhlasu dotčená osoba pozbyla plného výkonu svého práva na genderovou identitu a osobní rozvoj (*Van Kück proti Německu*, č. 35968/97, rozsudek ze dne 12. června 2003, § 75).

Výbor připomněl též relevantní stanoviska dalších regionálních i mezinárodních lidskoprávních orgánů, zejména komisaře Rady Evropy pro lidská práva, Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva (zejména Obecný komentář č. 22, § 34) a zvláštního zpravodaje OSN pro případy mučení a Meziamerického soudu pro lidská práva, jež obsahují stejné právní závěry jako uvedená judikatura Soudu.

Výbor proto s ohledem na výše uvedené shledal, že souhlas daný k zákroku, jenž je podmínkou pro uznání genderové identity, je nutné považovat za vadný. Požadavek na podstoupení sterilizace je tak v rozporu s pojmem lidské důstojnosti a nelze jej považovat za slučitelný s čl. 11 odst. 1 Charty. Situace v České republice proto představuje porušení čl. 11 odst. 1 Charty.

Námitkou stěžovatelských organizací směřující ve světle Preambule Charty na porušení zákazu diskriminace na základě genderové identity se Výbor rozhodl nezabývat, což ve svém odděleném stanovisku kritizovala jedna z členek Výboru.

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

*Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva*

Approach proti České republice

(podklad k bodu 4 jednání Kolegia dne 22. listopadu 2018)

1. ZÁVĚR VÝBORU

V rozhodnutí ze dne 20. ledna 2015 Evropský výbor pro sociální práva („Výbor“) učinil závěr, že v českém právním řádu není výslovně ani prostřednictvím jasné a přesné judikatury zakotven všeobecný zákaz všech forem tělesných trestů na dětech, které mohou ovlivnit jejich fyzickou integritu, důstojnost, rozvoj a duševní pohodu. Zákonná úprava tedy dovoluje tělesné tresty z výchovných důvodů a postihuje jen takové, které dosáhnou zvláštního stupně závažnosti, čímž Česká republika porušuje článek 17 Evropské sociální charty („Charta“).

Rozhodnutí Výboru v anglickém jazyce se přikládá.

2. IMPLEMENTACE ROZHODNUTÍ VÝBORU

V návaznosti na rozhodnutí Výboru o porušení Charty je Česká republika povinna Výboru ministrů Rady Evropy pravidelně sdělovat, jaká opatření k nápravě přijala. Přes určité úsilí, které bylo vyvinuto a které je popsáno v příložené Analýze možnosti změny právní úpravy použití tělesných trestů na dětech, však dosud v podstatě žádné zásadní implementační opatření přijato nebylo. Zdá se, že společnost není nakloněna změně právní úpravy, a je tudíž potřebné se soustředit zejména na změnu vnímání tělesných trestů a na pozitivní rodičovství, které by rodiče vedlo k výchově dětí bez tělesného trestání.

Za účelem zamyšlení nad dalšími kroky zpracovala kancelář vládního zmocněnce interní analýzu, jež je určena k diskusi nastíněných cest k řešení daného problému včetně možných způsobů, jimiž bychom se mohli se stávající situací vypořádat. Za uvedeným účelem byly osloveny rezorty práce a sociálních věcí a zdravotnictví, jakož i Úřad vlády.

Analýzu přikládáme k tomuto podkladovému materiálu.